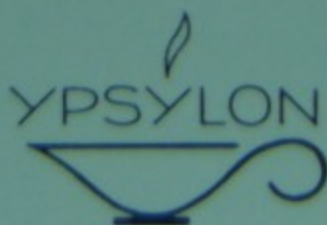

Lucjan Turows

**TURYSTYKA
I ODKRYWANIE
MORALNEGO PIĘKNA
TOLERANCJI**

Spis treści

Wstęp	7
I. Teoretyczne i metodologiczne aspekty pracy	11
1. Uwagi ogólne o możliwości badania tolerancji z punktu widzenia różnych nauk.	11
2. Przedmiot badań.	12
3. Metody i techniki badań.	13
4. Założenia badawcze.	15
5. Trudności metodologiczne.	17
II. Przykładowe prace z zakresu wiedzy o tolerancji	19
1. Tolerancja w opinii S. Jedynaka, A. Łopatki, A. L. Zachariasza, K. Legierskiego, J. Pieńkosa. ...	19
2. Zachariasz Łyko o tolerancji	27
3. Maria Botwina o tolerancji	31
4. Barbara Karolczak- Biernacka o tolerancji	33
5. Problem tolerancji w ujęciu Józefa Górniewicza ...	35
6. Związki tolerancji z wychowaniem w ujęciu Katarzyny Olbrycht	42
7. Tolerancja jako wartość osobowa w ujęciu Adama Węgrzeckiego	50
III. Wyniki własnych badań autora pracy	57
A. Wyniki badań ankietowych	57
Tabela 1. Ogólne dane o respondentach uczestniczących w bada- niach- rola wycieczek krajowych i zagranicznych w procesie kształtowania tolerancji i szacunku dla ludzi- /struktura w %/	57

1. Opis danych zawartych w tabeli nr 1, dotyczących charakterystyki studentów turystów, biorących udział w badaniach roli wycieczek w kształtowaniu postaw tolerancji i szacunku dla ludzi.	60
Tabela 2. Tolerancja to: /struktura w %/	68
2. Interpretacja danych, zawartych w tabeli nr 2, dotyczących istoty tolerancji, jej sensu i znaczenia.	71
Tabela 3. Główne przyczyny nietolerancji i uprzedzeń rasowych, narodowych, etnicznych, klasowych, religijnych to: /struktura w %/	84
3. Opis i analiza danych zawartych w tabeli nr 3, ilustrujących opinie studentów o głównych przyczynach nietolerancji i uprzedzeń rasowych, narodowych, etnicznych, klasowych i religijnych.	87
Tabela 4. Czynniki, które powodują, że doświadczenie turystyczne, uzyskane na wycieczkach krajowych i zagranicznych, sprzyja kształtowaniu się postaw tolerancji i szacunku dla ludzi reprezentujących różne rasy, narody, grupy etniczne, środowiska zawodowe, pokolenia, kultury i podkultury. /struktura w %/	104
4. Analiza i interpretacja danych zawartych w tabeli nr 4, dotyczących problematyki czynników warunkujących funkcjonowanie doświadczenia turystycznego w procesie kształtowania postaw tolerancji i szacunku dla ludzi, reprezentujących różne rasy, narody, grupy etniczne, środowiska zawodowe, pokolenia, kultury i podkultury.	108
Tabela 5. Rola doświadczenia turystycznego w procesie przewartościowania wartości i uczenia się tolerancji, pojmowanej jako wartość humanistyczna i praktyczna postawa, określająca stosunek człowieka do innych ludzi, i wpływu takich czynników jak: racjonalne myślenie i humanistyczna wrażliwość na potrzeby i prawa innych ludzi do zachowania swojej tożsamości biologicznej, społecznej i kulturowej. /struktura w %/	117
5. Analiza i interpretacja danych zawartych w tabeli nr 5, ilustrujących rolę wycieczek w procesie uczenia się tolerancji.	121
Tabela 6. Czynniki kształtujące postawy tolerancji i szacunku dla ludzi reprezentujących różne kultury, rasy, narody, grupy etniczne, zawody, środowiska społeczne i geograficzne, tradycje i doświadczenia, pokolenia i podkultury- w różnych sytuacjach turystycznych: zwiedzanie zabytków, spotkania mieszkańców zwiedzanych krajów, zabawy, wypoczynku, kupowania pamiątek, robienia zdjęć,	

uczestniczenia w lokalnych uroczystościach, obrzędach i zwyczajach /struktura w %/	129
6. Analiza i interpretacja danych, zawartych w tabeli nr 6, dotyczących roli czynników kształtujących postawy tolerancji w różnych sytuacjach turystycznych.	133
B. Rola wycieczek w kształtowaniu u turystów postawy tolerancji i szacunku dla ludzi w świetle pisemnych wypowiedzi badanych studentów- turystów/	140
a/ Uwagi ogólne	140
b/ analiza 49 przykładowych pisemnych wypowiedzi badanych studentów- turystów, podanych alfabetycznie w/g nazwisk /wypowiedzi od nr 1- do 49/	143
C/ Rola wycieczek w kształtowaniu postaw tolerancji /Próba syntezy/	228
Zakończenie	260
Bibliografia	263

Wstęp

Tolerancja, rozumnie pojmowana i mądrze realizowana, jest jedną z naczelných wartości humanistycznych, regulujących zarówno jednostkowe jak i zbiorowe zachowania ludzi i kształtujących humanistyczne współżycie jednostek, różniących się wyglądem, przynależnością do różnego typu wspólnot, poglądami, warunkami życia, stylami istnienia, myślenia i działania.

Tolerancja jest zarówno praktyką społeczną, jak i ideałem moralnym, doświadczeniem ludzkim, jak i teoretyczną konstrukcją, zbiorem życzeń, jak i prób jej realizacji. Na treść, zakres i poziom tolerancji, jej upowszechniania, rozumienia jej sensu moralnego i społecznego znaczenia, wpływa wiele czynników historycznych, kulturowych, ekonomicznych, politycznych i geograficznych.

Doświadczenia i tradycje kulturowe, przykłady osób znaczących, systemy edukacji, ustroje społeczne, wpływy religijne- wszystkie te czynniki kształtują teorię i praktykę tolerancji. Jej znaczenie szczególnie rośnie w systemach demokratycznych, w których każda grupa społeczna, mniejszość, środowisko może walczyć o swoje prawa, o swoją tożsamość i możliwość życia, zgodnie z posiadanymi cechami i ideałami.

Zainteresowanie procesem kształtowania postaw tolerancji powstało na skutek istnienia nietolerancji i idącego w parze z nią fanatyzmu religijnego, politycznego, rasowego, narodowego i etnicznego. Zjawiska i praktyki nietolerancji, w różnych dziedzinach życia ludzi, przyczyniły się do uświadomienia sobie przez cywilizowane społeczeństwa ogromnych zagrożeń i szkód, jakie wyrządza nietolerancja prowadząc do dyskryminacji określonych grup, do społecznej dezintegracji i wzrostu chorób psychicznych, związanych z lękiem przed agresją.

Badania prowadzone nad źródłami i skutkami nietolerancji ujawniły działanie wielu czynników konfliktujących i antagonizujących ludzi: niewystarczalność i nieskuteczność edukacji moralnej; uległość ludzi

wobec ideologii agresji, przemocy i dyskryminacji słabych i bezbronnych. Analiza praktyki nietolerancji doprowadziła do zrozumienia konieczności badania i intensyfikowania oddziaływania tych wszystkich instytucji, organizacji i środowisk, które są odpowiedzialne za moralny i intelektualny rozwój człowieka /rodziny, szkoły, kościołów, organizacji społecznych, uczelni, fundacji oświatowych itp./.

Do instytucji, która ma ogromny wpływ na kształtowanie się świadomości intelektualnej i moralnej dzieci, młodzieży i dorosłych należy także turystyka. Instytucje /biura podróży, organizacje i związki turystyczne/ tworzą optymalne warunki do uczenia się tolerancji wobec inności, kształtują postawy życzliwego zainteresowania i akceptacji dla wszystkich odmian zachowania ludzi, ich kultury obyczajowej, intelektualnej, moralnej, kultury pracy i współżycia społecznego.

Z uwagi na niezwykle ważność i skuteczność doświadczenia turystycznego- jako czynnika kształtującego postawy i przekonania moralne, których składnikiem jest taka wartość, jak tolerancja- podjąłem trud zbadania wpływu uprawiania turystyki na kształtowanie się ideałów i postaw tolerancji. Zebrane materiały /omówione w rozdziale metodologicznym/ dowiodły, że rzeczywiście wśród wielu czynników warunkujących powstanie i utrwalanie się postaw tolerancyjnych, doświadczenie turystyczne spełnia rolę inspiratora i stymulatora tego trudnego, złożonego i wieloetapowego procesu.

Okazało się, że badani studenci kierunków pedagogicznych w czasie wycieczek krajowych i zagranicznych dokonywali odkryć psychologicznych- poznawali swoje reakcje na odmiennność ludzi: rasową, etniczną, narodową, kulturową, religijną i materialną oraz uczyli się mądrości i odpowiedzialnej- nie wykluczającej także krytycznego stosunku- tolerancji. Doświadczenie turystyczne okazało się dla badanych studentów wprowadzeniem w nieznaną im wcześniej świat różnorodnych ludzkich sposobów myślenia, stylów i warunków życia, ras, narodów i grup etnicznych. Doświadczenie turystyczne- jak wynika z przeprowadzonych przeze mnie badań- w większości analizowanych przypadków było czynnikiem podważającym wiarygodność i wartość poznawczą stereotypów będących źródłem nietolerancji.

Prezentowana praca „Turystyka i odkrywanie moralnego piękna tolerancji” jest pierwszą tego typu w Polsce pracą badawczą podejmującą tak ważne i zarazem tak trudne zagadnienie, jakim jest kształtowanie

postaw moralnych i intelektualnych wobec innych obcych ludzi, ich mentalności, obyczajów i kultur – w sytuacjach turystycznych.

Podejmując to zagadnienie miałem pełną świadomość trudności udowodnienia, że to konkretne doświadczenie turystyczne a nie inne czynniki /lektura opracowań naukowych, refleksja związana z nauką w szkole, wpływ oddziaływania rodziców i środków masowego przekazu/ ukształtowały właśnie u badanych studentów głębokie zrozumienie idei i praktyki tolerancji i umożliwiły pozbycie się tych poglądów i uprzedzeń, które utrudniają lub hamują współżycie społeczne i komunikację międzyludzką.

W pracy tej przyjmuje założenie, że na studentów, na ich świadomość i postawy, w tym również na postawy tolerancji, wpływa wiele różnorodnych czynników społecznych, kulturowych i edukacyjnych. Wśród nich ważne miejsce zajmuje doświadczenie turystyczne. Wypowiedzi studentów w odpowiedzi na pytania ankiety, ich problemowe opracowanie oraz informacje udzielane w trakcie prowadzenia wywiadów potwierdzają fakt, że przeżyte na wycieczkach kontakty z mieszkańcami zwiedzanych krajów, przyczyniły się bądź do radykalnej zmiany poglądów na te narody i społeczeństwa, bądź to modyfikacji tych zaopatrywań, zgodnie z uzyskanym doświadczeniem /np. gościnności, życzliwości/.

Prezentowana praca stanowi pewnego rodzaju próbę społecznej nobilitacji turystyki jako czynnika wychowania moralnego, w tym szczególnie wychowania w duchu tolerancji, szacunku dla człowieka. Uwydatnienie właśnie tej roli turystyki, postrzeganej głównie przez pryzmat wypoczynku, rozrywki, rekreacji, poznawania ludzi i kultur, która manifestuje się przede wszystkim udziałem w pobudzaniu, rozwijaniu i kryształizowaniu postaw tolerancji, jest, jak się wydaje, obowiązkiem współczesnej nauki.